

Нормативно-правове регулювання договірних відносин у сфері сільського зеленого туризму України: реалії та перспективи

Осташова Валерія Олександрівна, доцент кафедри бізнес-адміністрування та права Полтавської державної аграрної академії,

Щетініна Тетяна Олексіївна, доцент кафедри бізнес-адміністрування та права Полтавської державної аграрної академії

Українське село останнім часом відчуває поглиблення економічної і соціальної кризи. Відтак воно вимагає інноваційного та креативного погляду на існуючі проблеми фізичного вимирання, пошуку шляхів створення робочих місць та активізації самозайнятості населення. Одним з варіантів боротьби із стагнацією є розвиток сільського зеленого туризму. Останнє, у свою чергу, потребує нормативно-правового закріплення на різних рівнях, у тому числі на локальному та договірному.

Найвищий конституційний рівень нормативно-правового регулювання договірних відносин у сфері сільського зеленого туризму України виражений у загальному правилі «дозволене все те, що не заборонене законом». Крім того в Основному законі закріплені право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності (ст. 41), свобода підприємницької діяльності (ст. 42), право на працю (с. 43), кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу (ст. 13) тощо.

Кодифікований рівень регулювання є основним та здійснюється Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Земельним кодексом України та іншими кодифікованими законодавчими актами.

На рівні поточного законодавства основним джерелом регулювання договірних відносин у сфері сільського зеленого туризму донині залишається Закон України «Про туризм», що окреслює у загальному процес надання туристичних послуг, не враховуючи специфіки таких видів туризму як

екологічний (зелений) та сільський [1]. У ст. 7 Закону України «Про особисте селянське господарство» закріплено право надання членами особистого селянського господарства послуг, у тому числі у сфері сільського зеленого туризму [2]. Разом з тим конкретизації та особливостей даного виду послуг нормативний акт не містить. Законодавчі прогалини у регулюванні зазначеного питання є юридичним дефектом і потребують подолання за допомогою аналогії закону та аналогії права. Проте оптимальним способом усунення прогалин у праві є правотворчість.

Невдалі спроби законодавчого врегулювання відносин у сфері сільського зеленого туризму мали місце ще у 2000 році шляхом подання до розгляду законопроекту «Про сільський екотуризм» народними депутатами В. І. Кафарським та О. І. Фурдичко [3]. У 2002 році цей же законопроект (без змін) знаходився на розгляді у Верховній Раді України уже з ініціативи народних депутатів В. І. Кафарського та А. В. Толстоухова [4].

У 2003 році було прийнято Закон України «Про особисте селянське господарство», що знівелювало зміст вищезгаданих законопроектів та зумовило розробку нових. Так, все тим же народним депутатом В. І. Кафарським було подано законопроект «Про сільський та сільський зелений туризм», який був прийнятий у першому читанні у 2004 році і відкликаний у 2007 році [5]. На відміну від попередніх ініціатив в останньому проекті відокремлено екологічний туризм від сільського та сільського зеленого туризму; розширено перелік суб'єктів, що здійснюють та/або забезпечують туристичну діяльність в сфері сільського туризму, конкретизовано їх правовий статус, права та обов'язки, межі відповідальності; визначено перелік органів, що здійснюють регулювання в сфері сільського туризму, принципи їх діяльності, повноваження; виокремлено договір на туристичне обслуговування, договір на екскурсійне обслуговування та договір на готельне обслуговування або договір на тимчасове розміщення туристів в особистому селянському або фермерському господарстві; встановлено, що договори на туристичне обслуговування в сфері сільського та сільського зеленого туризму можуть

укладатись шляхом видачі ваучера; закріплено державне сприяння розширенню та зміцненню міжнародного співробітництва в сфері сільського та сільського зеленого туризму.

У 2007 р. розглядався та був відкликаний законопроект «Про сільський зелений туризм» народних депутатів С. М. Чмиря і М. П. Круглова [6].

В цілому за змістом зазначені законопроекти не відповідають в повній мірі вимогам часу, реаліям та потребам туристичної сфери, а відтак потребують значного доопрацювання.

Постійні законодавчі ініціативи тривають навколо внесення змін до Закону України «Про особисте селянське господарство» в контексті розвитку сільського зеленого туризму. Проте поки що такі спроби залишаються нереалізованими проектами [7]. Разом з тим, до Верховної Ради не надходили проекти про внесення змін до Закону України «Про фермерське господарство», хоча спеціальні законопроекти щодо сільського зеленого туризму включають фермерів як власників/орендарів сільських садиб та іншого майна до суб'єктів згаданих договірних відносин.

Підзаконний рівень репрезентовано Указами Президента, постановами КМУ, окремих міністерств та відомств тощо. Їх найнижчий щабель складають локальні нормативні акти, до яких можна віднести статuti фермерських господарств, їх колективні договори, положення, якщо такі мають місце.

Основним же джерелом регулювання договірних відносин у сфері сільського зеленого туризму є власне договори. Саме вони, на думку Р. Б. Шишки, є мононормами права і регулюють відносини між сторонами цього договору та є обов'язковими для застосування судами при вирішенні спорів [8]. На цьому рівні слід мати на увазі що при колізії моделі норми позитивного права та договору пріоритет надається договору.

Отже, сільський зелений туризм є перспективним напрямом розвитку українського села, що є важливим як для відпочиваючих, так і для сільського населення, яке надає такі послуги, а також для держави в цілому, оскільки сприяє поступу й інших пов'язаних з ним галузей економіки. Договірні

відносини у вказаній сфері вимагають перш за все упорядкування нормативно-правової бази: прийняття спеціального закону та підзаконних актів, розробку та впровадження регіональних програм розвитку, державну допомогу у локальній нормотворчості.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 р. [Електронний ресурс]. – ВВР. – 1995. – № 31. – Ст. 241. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр>
2. Закон України «Про особисте селянське господарство» від 15.05.2003 р. [Електронний ресурс]. – ВВР. – 2003. – № 29. – Ст. 232. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/742-15>
3. Проект Закону України «Про сільський екотуризм» від 21.11.2000 р. Кафарського В. І. та Фурдичко О. І. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=9372
4. Проект Закону України «Про сільський екотуризм» від 05.07.2002 р. В. І. Кафарського та А. В. Толстоухова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=12704
5. Проект Закону України «Про сільський та сільський зелений туризм» від 22.10.2003 р. В. І. Кафарського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=4299&skl=5
6. Проект Закону України «Про сільський зелений туризм» від 12.04.2007 р. С. М. Чмиря і М. П. Круглова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=30022
7. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про особисте селянське господарство» від 15.04.2009 р. Р. В. Ткача, С. М. Терещука, Д. В. Шлемка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=35020; Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про особисте селянське господарство» щодо розвитку сільського зеленого туризму» від 04.07.2013 р.

І. І. Бушка, І. В. Бриченка, І. Ф. Гайдоша, К. Т. Ващук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47784; Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про особисте селянське господарство» щодо розвитку сільського зеленого туризму» від 02.07.2015 р. В. І. Брензовича, Ю. В. Чижмаря, А. І. Кіссе, І. В. Бриченка, А. А. Романової [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55828

8. Цивільне право України : курс лекцій : у 6 т. [Електронний ресурс] / Р. Б. Шишка, Л. В. Красицька, В. В. Сергієнко, О. В. Смотров, О. Р. Шишка ; за ред. Р. Б. Шишки. – Т. 5. Кн. 1. Загальні положення зобов'язального права. – Харків : Еспада, 2005. – 177 с. – Режим доступу : <http://www.vuzlib.su/books/386>